

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Tanzania – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019

I. SAMMANFATTNING

Tanzania har ett konstitutionellt skydd för de mänskliga rättigheterna och tillämpar ett flerpartisystem. Situationen för de mänskliga rättigheterna är emellertid svår överlag vad gäller såväl de medborgerliga och politiska rättigheterna som de ekonomiska och sociala rättigheterna. De senaste årens ökade tillämpning av befintlig lagstiftning som begränsar de mänskliga rättigheterna, samt antagandet av ny lagstiftning, har haft en negativ inverkan. Den relativa andelen av befolkningen som lever i inkomstfattigdom minskade kraftigt 2007–2012 vilket innebär att de ekonomiska och sociala rättigheterna stärkts för en betydande del av befolkningen. Minskad mödra- och barnadödlighet, minskade hiv-relaterade dödsfall samt förbättrad tillgång till skola utgör några av förbättringarna. På grund av befolkningsökningen förblir dock det absoluta antalet inkomstfattiga konstant och under 2012–2018 sågs därtill en tydlig avmattning av fattigdomsminskningen.

. Presidentämbetet är starkt och statschefen ges befogenhet att utnämna nyckelpositioner i statsförvaltning, rättssystemet och vissa kommissioner, vilket påverkar graden av oberoende hos dessa. Straffrihet är vanlig och tilltagande. Respekten för rättsstatens principer bedöms sedan förra valet år 2015 ha försvagats. Det råder ett klimat av nolltolerans mot regimkritiker. Politisk pluralism och deltagande hindras i större grad bland annat genom införandet av ny lagstiftning som begränsar oppositionens möjlighet att verka. Oppositionen utsätts regelbundet för

trakasserier, brottsmålsåtal och våld. Mordförsök och mord på oppositionspolitiker förekommer. Tanzania uppvisar en viss förbättring vad gäller korruption, ett av få områden som gjort framsteg vad gäller den demokratiska samhällsstyrningen.

En del av den lagstiftning som nyligen har antagits begränsar det civila samhällets och medias utrymme. Lagarna förhindrar och kriminaliserar akademisk frihet, fri publicering av nyheter och opinionsbildning. Trakasserier, arresteringar, kränkningar, avstängningar, husarrester, våld och hot utgör vardag för bland annat journalister, aktivister och oppositionella politiker. Medieföretag stängs ned, stäms för förtal, och fråntas finansiering om de ej rapporterar regeringsvänligt.

Könsdiskriminering är förbjudet enligt lag men en patriarkal kvinnosyn, föråldrade lagar samt brist på resurser och politisk vilja innebär att kvinnors rättigheter respekteras i en lägre grad än mäns. Könsbaserat våld i olika former utgör ett allvarligt problem. Antalet rapporterade fall av våld, främst sexuellt våld, mot barn har ökat alarmerande. En av tre flickor är gifta före 18 års ålder. Gravida flickor utestängs från skolgång, även efter förlossning. Könsstympning är fortsatt ett problem men förekomsten har minskat sedan det förbjöds i lag för 20 år sedan. Tron på häxkraft utsätter personer med albinism för övergrepp såsom mord och amputeringar av kroppsdelar för illegal handel. Hbtq-personer diskrimineras, tvingas dölja sin läggning och kan inte registrera sina intresseorganisationer. Arresteringar och tortyr av homosexuella förekommer.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Tanzania är en unionsrepublik bestående av fastlandet och Zanzibar. Det finns därmed två uppsättningar av den exekutiva, lagstiftande och juridiska makten, en för fastlandet och en för Zanzibar. Tanzania har dock en gemensam instans för överklagande (motsvarande svensk hovrätt). Konstitutionen föreskriver ett demokratiskt styre där de mänskliga rättigheterna respekteras. Unionen styrs av en president som kan väljas för högst två mandatperioder om fem år vardera. Zanzibars president har beslutsrätt över de frågor där Zanzibar enligt konstitutionen har självstyre. Presidentämbetet är starkt och har makt att utnämna

nyckelpositioner i statsförvaltningen, rättssystemet och vissa kommissioner.

Presidenten utser domarna i landets högsta domstol inklusive landets överdomare vilket påverkar rättsväsendets oberoende. Korruption utgör ett omfattande problem inom rättsväsendet och har inverkan på dess grad av neutralitet. Utöver det vanliga rättssystemet, finns på Zanzibar dessutom ett informellt rättssystem med ”kadhidomstolar” som behandlar äktenskaps- och arvsfrågor bland medlemmar av den muslimska befolkningen.

Enligt Världsbankens index för god samhällsstyrning pågår, sedan 2015, en försämring av respekten för rättsstatens principer. Samtidigt finns folklig tilltro till att rättsväsendet kan verka effektivt i förhållande till verkställande makt och har viss kapacitet att avgöra tvister. Denna tilltro påvisas bland annat av att civilsamhällesorganisationer, i ökad grad, driver strategiska rättstvister för att möjliggöra samhällsförändring. I *World Justice Projects* rättstatsindex för 2019 rankas Tanzania på plats 91 av totalt 126 länder.

I *Transparency Internationals* index för upplevd korruption hamnar Tanzania på plats 99 av 180 länder vilket visar att en stadig förbättring har skett sedan 2014 (då plats 119). Regeringen har under senare år arbetat mer systematiskt för att komma till rätta med korruptionen. Vissa framgångar har uppnåtts inom till exempel utbildnings- och hälsoområdena.

Tanzania har en nationell kommission för de mänskliga rättigheterna och god samhällsstyrning med mandat att granska anmälningar rörande kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Kommissionens effektivitet hämmas av brist på finansiering, kapacitet och utdragna utnämningsprocesser. Den kritiserar även för passivitet, särskilt kopplat till kränkningar på Zanzibar, samt för brist på opartiskhet då kommissionärerna är utsedda av presidenten.

Rättssäkerhet

Regeringen arbetar med att reformera rättssystemet. Rättssäkerheten har dock betydande utmaningar, inte minst tillgången till rättshjälp påverkas

negativt av otillräcklig finansiering, personal, kapacitet, infrastruktur och information men även av ineffektiviteten till exempel i ärendehantering.

Verkställigheten av meddelade domar är godtycklig och långsam. Enskilda har rätt att överklaga domar och myndigheters beslut. Den högsta instansen är appellationsdomstolen.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Människorättsorganisationer rapporterar att straffrihet är både vanligt förekommande och tilltagande. Brott som begås av företrädare för statliga myndigheter inklusive polis och även militär utreds sällan. Straffriheten leder till ett minskat förtroende för rättsinstanserna, och kan vara en bidragande orsak till att medborgare tar rättvisan i egna händer. Straffriheten drabbar inte minst människorättsförsvarare som i högre grad utsätts för kränkningar av polis, och företrädare för förvaltning på lokal och regional nivå. Effektivt ansvarsutkrävande när staten bryter mot regler saknas. Det råder ett tydligt klimat av nolltolerans mot regimkritiker vilket slår hårt mot bland andra journalister.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

I Tanzania råder sedan 1992 ett flerpartisystem, där allmänna val hålls vart femte år till presidentposterna i Tanzania och Zanzibar samt till det nationella parlamentet och till Zanzibars representanthus. Nästa val sker hösten 2020. Det finns ca 20 politiska partier registrerade i Tanzania varav fem har platser i parlamentet. Det styrande partiet *Chama Cha Mapinduzi* (CCM) och dess föregångare har suttit vid makten oavbrutet sedan Tanganyikas självständighet från Storbritannien 1961.

Fastlandet och Zanzibar har varsin valkommission, *National Electoral Commission* (NEC) respektive *Zanzibar Electoral Commission* (ZEC). NEC överser de nationella valen och ZEC genomför valen för Zanzibars del. Tanzanias president tillsätter alla NEC:s sju kommissionärer enligt vissa rättsliga krav. Zanzibars president tillsätter fem av ZEC:s sju kommissionärer och oppositionen utnämner två. Valkommissionerna står därmed i beroendeförhållande till presidenten.

Inför valet 2015 bildades, för första gången, en koalition av flera oppositionspartier med en gemensam presidentkandidat. CCM:s kandidat och nuvarande president vann med den lägsta marginalen någonsin (58 procent).

President- och parlamentsvalen 2015 bedömdes av internationella observatörer vara huvudsakligen fria och rättvisa. På Zanzibar ogiltigförklarades dock valet av valkommissionen mot bakgrund av påstådda oegentligheter. Dessa misstankar om fusk bekräftades dock inte av valobservatörerna och valkommissionen presenterade aldrig bevis för de påstådda oklarheterna. Oppositionspartiet CUF menade att valet ogiltigförklarades då oppositionen var på väg att vinna. Ett omval i mars 2016 bojkottades av oppositionen och CCM vann med 91,4 procent. Utfallet på Zanzibar har skapat en utbredd misstro till det demokratiska systemet.

Det finns tecken på att utrymmet för politisk pluralism och politiskt deltagande minskat sedan förra valet. Förbud mot politiska massmöten och demonstrationer råder fram till nästa valkampanj. Perioden för kommande valkampanj förväntas bli kort i syfte att begränsa det demokratiska utrymmet. En ny lagstiftning, som reglerar politiska partiers verksamhet, antogs 2019. Lagstiftning undergräver oppositionens rättigheter ytterligare. Reglerna för partistöd ger CCM oproportionerligt stor finansiering. Oppositionen utsätts för betydande trakasserier, våld och andra provokationer som syftar till att påverka deras verksamhet. Oppositionspolitiker har mördats och utsatts för mordförsök. Straffrihet råder i praktiken för dessa brott då de sällan eller aldrig klaras upp. Sedan förra valet har CCM framgångsrikt adjungerat hundratalet oppositionspolitiker. Oppositionen anger mutor och hot som underliggande orsak.

Inga formella hinder finns för kvinnors och minoritetsgruppers politiska deltagande, men betydande diskriminering begränsar deras möjligheter. Det finns ett kvoteringsystem för kvinnors och personers representation i parlamentet. I regeringen är fyra av 22 ministrar kvinnor. Parlamentets vice talman är kvinna och av de 384 ledamöterna är 138 kvinnor (25 valda och 113 nominerade). Den

kombinerade makt som presidenten, de verkställande organen och CCM-partiet har begränsar parlamentets roll att granska den exekutiva makten. Direktsändning i nationell TV av parlamentets möten upphörde 2016.

Det civila samhällets utrymme

Trots att yttrandefrihet, mötesfrihet och föreningsfrihet garanteras av konstitutionen finns brister som begränsar civilsamhällets utrymme. Bland annat skyddas varken civilsamhällets eller människorättsförsvarens roller vilket försvårar deras arbete och leder till bristande skydd för dessa grupper.

I *CIVICUS* index för mötes-, organisations- och yttrandefrihet (*Civic Space Monitor*) föll Tanzania 2018 från begränsad till repressiv till följd av att en rad nya lagar och regleringar tillkommit som begränsar civilsamhällesaktörers utrymme att verka fritt. Lagarna ökar kontrollen över civilsamhället snarare än att förenkla och främja deras verksamhet. Civilsamhället anpassar sig med en ökad grad av självcensur.

I oktober 2018 antogs en ny förordning till lagen för icke-statliga organisationer utan tillbörlig konsultation. Förordningen kan medföra ökad transparens, samtidigt som kraven kan komma att bli kostsamma, tidskrävande, samt öka regeringens möjligheter till inblandning i organisationers interna verksamhet.

I juni 2019 ändrades även ett antal lagar på ett sätt som kan komma att negativt inverka på det civila samhället och de medborgerliga friheterna. Registratören för icke-statliga organisationer kan sålunda numera utvärdera och stänga ned organisationer enligt vissa kriterier. Andra ändringar är tänkta att skapa ordning i det annars komplexa administrativa regelverket.

I det krympande utrymmet drabbas påverkansorganisationer med röstbärande roll mer än de som tillhandahåller samhällstjänster. Organisationer som arbetar med kvinnors, pastoralisters (nomadiserade boskapsskötare), och hbtq-personers rättigheter har det än svårare i rådande restriktiva klimat.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tanzania är inte part till FN-konventionen mot tortyr. Tortyr är förbjudet enligt konstitutionen, men lagstiftningen kriminaliserar inte tortyr i alla dess former. Uppgifter från människorättsorganisationer gör gällande att tortyr förekommer i fängelser och polisens arrestlokaler.

Förhållandena i fängelser är svåra och i vissa fall direkt livshotande. Trots att antalet intagna har minskat något samtidigt som kapaciteten på flera fängelser byggts ut är överbeläggning ett fortsatt problem. Särskilt utsatta är barn som föds av mödrar i fängelse.

Enligt civilsamhällesorganisationen *Legal and Human Rights Centre* inträffade fem incidenter med utomrättsliga avrättningar i Tanzania under 2018, där orsaken var övervåld från polis och ordningsmakt. Vidare rapporteras 780 personer ha dödats i lynchningar samma år.

Under det första halvåret 2018 rapporterades 106 personer ha dödats i Tanzania med kopplingar till tron på häxkraft. Särskilt äldre kvinnor drabbas. Kroppsdelar från personer med albinism tros motverka onda andar och bringa välgång vilket leder till en olaglig handel med dessa. Organisationen *Under the Same Sun* har dokumenterat fler än 150 fall av mord, eller försök till mord på personer med albinism i landet sedan 2008, det senaste i januari 2019. Regeringen har vidtagit åtgärder, inklusive mycket hårda straff, vilket lett till en minskning av rapporterade fall.

Tanzania är både ett ursprungs-, transit- och destinationsland för människohandel. Inhemsk handel är vanligast och barn från fattiga områden är mest utsatta. Handel med flickor sker främst för hushållsarbete och prostitution medan pojkar utsätts för tvångsarbete inom lantbruk, jakt, gruvarbete eller fiske. Enligt amerikanska utrikesdepartementets rapport om människosmuggling 2019 föll Tanzania i sin ranking till *Tier Two Watch List* (näst sämsta nivån) till följd av att landet i stort har slutat att utreda och lagföra brott kopplade till människohandel.

Dödsstraff

Dödsstraff är obligatorisk påföljd för mord och landsförräderi. En dödsdom måste fastställas av presidenten och kan omvandlas till fängelsestraff. Sedan 1994 har inga dödsdomar verkställts. Det finns inget officiellt beslut om moratorium och högsta domstolen avtog nyligen en hemställan för att ogiltigförklara dödsstraff baserat på dess oförenlighet med konstitutionen. Straffet anses spela en viktig avskräckande roll i samhället. Under 2018 utdömdes fem dödsstraff. Samma år fanns 480 dödsdömda personer i landets fängelser (90 procent av dessa var män).

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden av polis och migrationsmyndigheterna, samt av företrädare för förvaltning på lokal och regional nivå, baserade på vagt formulerade lagrum, är systematiskt förekommande. Enligt straffrättslagen (2002) ska en misstänkt brottsling prövas i en domstol inom 24 timmar och släppas mot borgen med undantag för vissa specifika brott. Detta respekteras sällan.

I en rapport från *Tanzania Human Rights Defenders Coalition* (THRDC) anges att åtminstone 52 människorättsförsvarare, såsom journalister, advokater och civilsamhällesrepresentanter, fick dessa rättigheter kränkta under 2018. Ingen statistik finns för antalet fall av godtyckliga frihetsberövanden bland den allmänna befolkningen, men det är vanligt och ofta kopplat till mutor för frigivning. Under 2018 förekom även flera fall av bortföranden där offren till exempel företagsledare, oppositionspolitiker, förare av motorcykeltaxi både försvunnit och återfunnits vid liv. Trovärdiga utredningar saknas.

Invandringslagen används ofta för att förhindra människorättsförsvarares verksamhet. Deras medborgarskap ifrågasätts i kombination med att passen fråntas dem. Denna metod förhindrar bland annat dessa personers deltagande vid internationella konferenser eller vid rättegångar i regionala och internationella domstolar.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

I *Reportrar utan gränser* pressfrihetsindex har Tanzania dalat från plats 69 av 180 länder (2014) till 108 (2019). Den nya medietjänstlagen (2016),

internetbrottslagen (2015) och en ny reglering till lagen för post- och elektronisk kommunikation (2017) förhindrar och kriminaliserar akademisk frihet, fri publicering av nyheter och friheten att få tänka olika. Detta ökar nivån av trakasserier, arresteringar, kränkningar, avstängningar, husarrester och hot som journalister utsätts för, 2018 dokumenterades 19 fall av *Tanzania Human Rights Defenders Coalition*.

Medietjänstelagen, internetbrottslagen och den nya förordningen till lagen för post och elektronisk kommunikation anses ge regeringen en närapå oinskränkt makt att kontrollera journalister, media och aktörer som använder nätet som verktyg till exempel bloggare, nätforum, internetcaféer, nätbaserad tv och radio, sociala medier och användare och prenumeranter av digitala tjänster. Internetbrottslagen ger polisen rätt att, utan domstolsbeslut, beslagta material, till exempel datorer i fall där polisen misstänker att materialet innehåller vilseledande data. Att driva en blogg kostar en större summa pengar som få tanzanier har råd med (motsvarande 8500 svenska kronor för ansökan, initialt tillstånd och årsavgift).

Sedan internetbrottslagen och regleringen till lagen för post och elektronisk kommunikation antogs har *Tanzania Human Rights Defenders Coalition* dokumenterat tolv fall där personer anklagats för att sprida falsk information. Det handlar till exempel om nedsättande kommentarer om presidenten i ett WhatsApp- meddelande eller om att driva en internetbaserad plattform för samhällsdiskussion. Följaktligen har självcensuren blivit mer utbredd och det civila samhället har fått det allt svårare att använda media och internet för påverkan- och upplysningsarbete.

Enligt *Reportrar utan gränser* har mer än ett dussin medieföretag stängts ned sedan 2016. Den främsta oberoende engelskspråkiga dagstidningen *the Citizen* stängdes av i en vecka 2019 anklagad för att ha uppmanat till misstro och missnöje mot regeringen efter publiceringen av en artikel om den tanzaniska shillingens instabilitet. Medieföretagen påverkas även exempelvis av att all statligt finansierad reklam kan stoppas om de inte rapporterar regeringsvänligt. En ny filmlag (2019) ger regeringen rätt att granska allt råmaterial producerat i landet.

2016 antogs Tanzanias rätt-till-informationslag. Den har dock inte ökat transparensen och medborgarnas möjlighet att få insyn i regeringens arbete på grund av många undantag. Samtidigt som hårda straff kan förväntas för tjänstemän som delar information utan godkännande så straffas inte ett nekande av en begäran. Incitamenten för en myndighet att dela information är därmed få, men riskerna höga.

Klimatet för medie- och yttrandefriheten på Zanzibar är än mer inskränkt. Ett ifrågasättande av den politiska ledningen innebär hårda straff. Medier favoriserar därmed regeringspartiet CCM. Tidningar från fastlandet är fritt tillgängliga på Zanzibar och många invånare kan också ta emot TV-sändningar från fastlandet. Viss rapportering gör dock gällande att dessa sändningar görs med viss fördröjning för att möjliggöra censur.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötesfriheten garanteras i konstitutionen. Polisen måste informeras om större möten i förväg och kan förbjuda dem om det bedöms finnas risk för att den allmänna ordningen kan störas. Sedan valet 2015 har inga tillstånd för politiska sammankomster beviljats utanför parlamentsledamöters egna valkretsar med hänvisning till denna risk. När politiska möten trots allt planerats har dessa mötts med starka reaktioner från ordningsmakten. När en fredlig demonstration av medlemmar av ett oppositionsparti genomfördes 2018 använde polisen skarp ammunition och avlossade varningsskott för att skingra folkmassan, med följd att en förbipasserande avled. Förbudet mot politiska massmöten och demonstrationer omfattar även regeringspartiet CCM men kringgås.

Religions- och övertygelsefrihet

Tanzania är enligt konstitutionen en sekulär stat. Konfrontationer mellan trosriktningarna är ovanliga. Individens utövande av sin religion respekteras av staten. Endast enstaka incidenter där lokaler för religiös utövning har attackerats har rapporterats i media.

Trots att unionen är sekulär så finns lagstiftning på Zanzibar som möjliggör för presidenten att utse en så kallad mufti – rättslörd – som är bemyndigad att besluta i religiösa frågor och är en del av den zanzibariska

förvaltningen. *CIA Factbook* uppskattar att 61 procent av befolkningen är kristna och 35 procent muslimer.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Tanzania har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO:s) åtta kärnkonventioner. Arbetstagares rätt till arbete under anständiga, säkra och hälsosamma förhållanden skyddas i lag, inklusive lika lön för lika arbete och rätt till vila, semester och begränsad arbetstid. Brott mot arbetsrätten är dock vanligt förekommande och många arbetstagare saknar anställningskontrakt och rättsligt- och socialt skydd. Tanzania föll 2017 från en trea till en fyra (på en femgradig skala) i *Global Rights Index* och bedöms därmed systematiskt bryta mot arbetsrätten. Minimilönen inom privata och offentliga sektorn har inte höjts sedan 2013 och ligger på motsvarande 170 SEK per månad för lägsta tjänstekategorin. Givet att den informella sektorn står för hela 85 procent av jobben är det dock få personer som omfattas av både minimilönen och befintlig arbetslagstiftning.

Kvinnor är överrepresenterade i den informella ekonomin. Männens dominerar i den formella sektorn och utgör 65 procent. De tjänar även i snitt 39 procent mer. Tanzania har en av världens lägsta fackliga anslutningsgrader på 2,4 procent (2017) av den totala arbetskraften och anslutningsgraden fortsätter att sjunka. Det rapporteras även om diskriminering mot fackanslutna, främst inom gruvindustrin.

Barnarbete är förbjudet enligt tanzanisk lag (under 14 år), men en fjärdedel av barn i åldern 5–14 år antas arbeta. Barnarbete är tre gånger vanligare på landsbygden än i städerna, främst inom jordbruket. *Global Slavery Index* uppskattar att det finns 336 000 människor som arbetar under slavliknande förhållanden i Tanzania (2018), vilket är en marginell minskning från 2016.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Gratis sjukvård erbjuds av staten för ett begränsat antal sjukdomar, såsom tuberkulos och kolera. De människor som i allra svårast fattigdom

erbjuds även kostnadsfri generell vård. Tillgången till vård är dock begränsad då det råder stor brist på personal, material, vårdplatser, och mediciner. Befolkningsökningen på tre procent årligen (enligt FN:s befolkningsfond UNFPA) ökar trycket på dessa redan otillräckliga samhällstjänster. Korruption och stora avstånd begränsar också möjligheten att få vård.

Den förväntade medellivslängden i Tanzania ökar kontinuerligt och uppskattas till 65 år för män respektive 68 år för kvinnor, enligt UNFPA 2019. Förbättringen tros i första hand bero på minskad barnadödlighet och färre hiv-relaterade dödsfall. Ett barn av trettio dör alltså vid födseln och vart tjugonde barn får aldrig uppleva sin femårsdag, rapporterade Unicef 2017.

Enligt UNFPA (2015) minskar mödradödligheten men Tanzania befinner sig likväl bland de trettio länder med högst mödradödlighet i världen (398 döda per 100 000 levande födselar). Fri mödravård introducerades 2011 men kringkostnaderna, till exempel transport till vårdinrättningar, är höga vilket begränsar tillgången för kvinnor som lever i fattigdom. Mer än en tredjedel av alla födselar sker i hemmet utan närvaro av barnmorska.

Omkring 43 procent av kvinnor som lever i en relation har tillgång till någon form av preventivmedel. Det beräknas ske en miljon oplanerade graviditeter årligen och utav dessa avslutas två utav fem med abort. Aborterna är huvudsakligen illegala då åtgärden endast tillåts för att rädda livet eller hälsan hos modern.

Malaria, hiv, tuberkulos, lunginflammation och järnbrist är de vanligaste hälsorelaterade dödsorsakerna. FN:s samlade program mot hiv och aids (UNAIDS) rapporterade 2018 att antalet personer som lever med hiv ständigt ökar (1,6 miljoner) medan antal dödsfall kontinuerligt minskar (24 000 dödsfall/år). Arbetet mot hiv har haft fokus på medicinering och preventiva insatser särskilt till sårbara grupper. 71 procent av de hiv-smittade har tillgång till bromsmediciner.

Rätten till utbildning

Utbildning är ett prioriterat område för regeringen och en reform som innebär gratis skolgång har lett till en kraftig ökning av elever i de lägre

klasserna. Samtidigt har inte lärarresurser tillförts i motsvarande utsträckning. Stora utmaningar återstår för att få fler elever att gå ut grundskolan och förbättra utbildningens kvalitet. En betydligt större andel pojkar påbörjar och fullföljer de högre årskurserna. Mer än hälften av eleverna klarar inte slutexamina i motsvarande lågstadiet och ännu färre klarar slutproven efter fjärde året i det som motsvarar högstadiet.

Graviditet leder i regel till avstängning samt till att dessa flickor inte får återuppta sin utbildning efter förlossning. Människorättsorganisationer har kraftigt kritiserat denna praxis men presidenten har motsatt sig ett förslag på en formell policy som skulle tillåta unga mödrar att återgå till allmänna skolsystemet med hänvisning till behovet av att avskräcka fler flickor från detta. Efter internationella påtryckningar har regeringen tillsammans med internationella givare skapat vissa möjligheter för dessa flickor att återgå till skolgång i särskilda skolor inom nära framtid.

Kroppsbestrafning är tillåtet i skolan och allvarliga övergrepp, inklusive sexuella, är inte ovanliga, vilket bidrar till att elever inte fullföljer skolan. 2018 uppmärksammades ett fall där en elev slagits till döds av sin lärare.

Uppskattningsvis är endast cirka en procent av barn med funktionsnedsättning inskrivna i skolor. Andra grupper som i lägre grad går i skolan är barn med albinism och pastoralisters barn. Andelen flickor och kvinnor inom högre utbildning ligger på drygt 35 procent och brist av vuxenutbildningar utestänger framför allt kvinnor på landsbygden från arbetsmarknaden. Cirka 40 procent av kvinnor på landsbygden uppges vara icke läskunniga.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Tanzania rankas på plats 154 av 189 länder i FN:s utvecklingsprogram UNDP:s index för mänsklig utveckling 2018. Ekonomisk tillväxt har medfört att fattigdomen minskat. Enligt den senaste hushållsundersökningen har inkomstfattigdomen med nationellt mått minskat från 34 procent 2007 till 26 procent 2017. Andelen inkomstfattiga visade en kraftigt nedåtgående trend 2007–2012 men har sedan mattats av till 2018. Vidare har det absoluta antalet som lever i inkomstfattigdom varit nästan konstant ca 13 miljoner människor, på

grund av den höga befolkningstillväxten. Majoriteten av dessa lever på landsbygden. Kvinnor är mer drabbade och sårbara än män.

Förbättringarna ses främst inom tillgång till skola med införandet av fri grundskola. Många av de nya eleverna kommer från familjer som lever i fattigdom. Vidare har boendestandarden och tillgången till elektricitet ökat för hushållen, från 13 procent 2007 till 29 procent 2018. Sedan 2015 erbjuder Tanzania direkta kontantbidrag till över en miljon av de fattigaste hushållen genom ett landsomfattande socialt skyddsnät.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Tanzanias konstitution förbjuder könsdiskriminering. Lagstiftningen släpar dock efter, inte minst vad gäller kvinnors rätt till land, familje- och arvsrätt. Riktlinjer för integrering av jämställdhet i statens program, strategier och sektorer existerar. En könsstereotyp kvinnosyn, samt brist på resurser och, i vissa fall, politisk vilja påverkar dock genomförandet.

Könsbaserat våld som våldtäkt, sexuella trakasserier, sexuell utpressning, människohandel, prostitution, och könsstympning utgör ett allvarligt problem. Enligt hälsoministeriets siffror (2016) utsätts 42 procent av kvinnor i Tanzania för könsbaserat våld under sin livstid, och 30 procent rapporteras ha utsatts under det senaste året. Lagstiftningen förbjuder inte våld i hemmet eller våldtäkt inom äktenskapet. Stigmat gällande våldtäkter är betydande för de drabbade kvinnorna. Brist på utbildning, resurser och förtroende för rättsväsendet innebär att de flesta våldtäkter inte rapporteras. Enligt statistik från den tanzaniska polisen rapporterades 1218 fall av våldtäkt i Tanzania under de första sex månaderna 2018.

Kvinnlig könsstympning är förbjudet sedan 1998 men är fortfarande utbrett i vissa regioner. Förekomsten har sedan 1998 minskat från 18 procent till tio procent enligt Unicef, men givet befolkningsökningen har det totala antalet flickor som utsätts inte minskat. Problemet är särskilt förekommande bland pastoralister. Problemen med en redan befintligt mansdominerad miljö spås på av den nuvarande presidenten som ytterligare undergrävt gravida flickors och unga mödrars rätt till skolgång. Presidenten har även gjort uttalanden som ifrågasätter kvinnor och

flickors sexuella och reproduktiva rättigheter, inklusive rätten att bestämma över sin egen kropp.

Kvinnorättsförsvarare har tydligt uttryckt sitt vrede över denna hårdnande attityd och språkbruk, vilket orsakat en ökning av hot och trakasserier mot de organisationer som arbetar med gravida flickors rätt till skolgång, sexuella och reproduktiva rättigheter, samt sexuell utpressning. Särskilt på Zanzibar är det vanligt med smutskastning av kvinnliga människorättsförsvarare, där privatlivet exponeras eller anklagelser framförts utan solid grund.

Barnets rättigheter

Det finns ett omfattande legalt ramverk för skydd av barn, men begränsad tillämpning och en generellt svag rättsapparat gör barn till en särskilt utsatt grupp. Barns rätt att höras och delta är begränsad och de allvarligaste kränkningarna rör rätten till skydd mot våld och andra övergrepp, rätten att inte behöva arbeta eller att tvingas ingå äktenskap.

Äktenskapslagen tillåter flickor att gifta sig vid 15 års ålder och pojkar vid 18 år. 2016 slog högsta domstolen fast att denna åtskillnad var oförenlig med konstitutionen. Tanzanias riksåklagare överklagade domen till appellationsdomstolen. Målet har inte avgjorts. Utmaningarna i landet är betydande; en av tre flickor är gift före 18 års ålder enligt statistik från Unicef för år 2017.

Polisen arbetar för att förbättra omhändertagandet av kvinnor och barn som fallit offer för övergrepp. Trots dessa insatser är det specifikt våld mot barn som såg störst försämring 2018 enligt *Legal and Human Rights Centre*. Polisen rapporterade en 35 procentig ökning av sådana fall. Sexuellt våld representerade 91 procent. De huvudsakliga förövarna är nära familjemedlemmar, grannar, lärare och förare av motorcykeltaxi.

Straffmyndighetsåldern är sju år. Barn behandlas och hålls ofta fängslade på samma sätt som vuxna. Enligt *Consortium for Street Children* bor 437 500 barn på gatan i Tanzania. Våld i hemmet utgör största orsaken till detta.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Diskriminering på grund av ras, hudfärg, etnisk härkomst, religiös, politisk och annan åskådning är förbjuden enligt lag. Av Tanzanias cirka 130 etniska grupper är ingen numerärt dominerande och motsättningar är ovanliga. Lojalitet till och favorisering av den egna etniska gruppen är dock vanligt, både i politiken och den statliga administrationen.

Pastoralister har genomgående sämre utvecklingsmöjligheter och standard än den bofasta befolkningen. Tanzania erkänner inte begreppet ursprungsbefolkning eller deras särskilda rättigheter. Dessa grupper hamnar ofta i landkonflikter med både jordbrukare och staten. Övervåld av polis mot pastoralister vid vräkningar från land finns väl rapporterade.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Homosexualitet är inte explicit förbjudit enligt lag, men sodomi eller samlag som är ”mot den naturliga ordningen” är straffbart. Straffskalan med påföljd från 30 år till livstids fängelse är enligt *Human Rights Watch* en av de hårdaste i världen. Hbtq-personers existens och situation är ett tabu-belagt tema. Hbtq-personer döljer sin läggning och det förekommer ingen offentlig debatt om att stärka deras rättigheter. Hbtq-organisationer kan inte registreras och när sådana organisationer har försökt genomföra aktiviteter har man utsatts för räder och trakasserier.

På Zanzibar är situationen jämförbar. Homosexualitet bestraffas dock med upp till 14 års fängelse för män och upp till fem års fängelse för kvinnor.

Det finns gott om exempel på personer i ledande ställning som uttalat sig negativt om hbtq-personer. Detta påverkar polis och den övriga ordningsmaktens agerande i förhållande till gruppen. Under 2018 uttalade guvernören i Dar es Salaam att en specialstyrka skulle inrättas för att jaga och lagföra homosexuella. Efter internationell kritik förtydligade regeringen att detta inte var officiell politik och att Tanzania skulle fortsätta att respektera sina internationella åtaganden. Det finns dock rapportering att homosexuella personer i ökade grad arresteras och utsatts för tortyr både på fastlandet och i Zanzibar.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Tanzania har en lång tradition av mottagande av flyktingar från framförallt Demokratiska republiken Kongo, Burundi och Rwanda, samt tidigare från södra Afrika. Numera kommer flyktingar från de två förstnämnda länderna och de befinner sig främst i tre olika läger i Kigoma-regionen i nordvästra Tanzania. År 2018 uppgick antalet personer i Tanzania som befinner sig på flykt till 337 000 enligt FN:s flyktingkommissariat UNHCR. Detta är betydligt lägre än tidigare år trots pågående oroligheter i regionen. Siffran har sjunkit till följd av 2017 års införande av individuell prövning av flyktingansökningar. En annan anledning är det arbete som inleddes 2018 med att repatriera burundiska flyktingar på frivillig basis efter en överenskommelse mellan Tanzania, Burundi och UNHCR. Totalt 69 501 personer hade per maj 2019 repatrierats.

Mer än en tredjedel av gruppen har bristande tillgång till utbildning och bristfälliga bostadsförhållanden. Färre än tio procent av högstadiet barnen går i skola. Även sjukdomsutbrott i lägren är vanliga till följd av brister i sanitet och hygien. De gemensamma marknader som tidigare fanns i lägren, för både personer på flykt och värdbefolkningen, har nu stängts vilket har begränsat möjligheterna till försörjning.

Uppdaterade siffror över antal migranter saknas. 2013 uppgav FN att antalet var 260 000. 2018 stoppade Tanzania utfärdandet av resehandlingar till utresande migrantarbetare då man slagit larm om att tanzanier utnyttjas utomlands. Numera kan utresa ske om relevant utbildning för arbetet kan bevisas. Ett rättsligt förfaringsätt för att lämna landet saknas dock fortfarande för majoriteten vilket ökar risken för människohandel.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Tanzanisk lag föreskriver rätt till hälso- och sjukvård, socialt stöd, utbildning och arbetsskydd för personer med funktionsnedsättning. I praktiken efterlevs lagstiftningen sällan på grund av otillräckliga resurser, kunskap och kapacitet både hos regeringen och vårdnadshavare. Skolor ska till exempel anpassas efter barn med funktionsnedsättning, vilket sällan sker i praktiken. Det är vanligt att vårdnadshavare gömmer undan och exkluderar barn med funktionsnedsättning från skola och utbildning.

Lagstiftningen stipulerar att alla företag med mer än 20 anställda ska ha minst tre procent funktionsnedsatta bland personalen. En undersökning av drygt 125 företag, utförd 2010 av organisationen *Comprehensive Community Based Rehabilitation* in Tanzania, visade dock att denna siffra i realiteten enbart uppgår till 0,8 procent. Personer med funktionsnedsättning kvoterar in i Tanzanias parlament (sex stycken) och i Zanzibars representanthus (tre stycken).

Våld mot, och utnyttjande av funktionsnedsatta förekommer. Personer som lever med albinism utsätts för amputationer eller mördas till följd av tron på häxkraft. Kvinnor med mental funktionsnedsättning är särskilt utsatta för sexuellt våld.

VII. EXEMPEL PÅ SVENSKT OCH INTERNATIONELLT ARBETE RÖRANDE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH RÄTTSSSTATENS PRINCIPER I TANZANIA

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Tanzania. Sverige har ett omfattande utvecklingssamarbete med Tanzania inom demokrati och de mänskliga rättigheterna bland annat genom stöd till människorättsaktivisters och medias säkerhet och möjlighet att verka. Samarbetet inom demokrati och de mänskliga rättigheterna sker främst med och genom det FN-systemet och lokala civila samhället. Sverige samarbetar med flera av de mest tongivande civilsamhällesaktörerna på området både bilateralt via kärnstöd men även regionalt och globalt. Sverige arbetar aktivt för att stärka dessa aktörers kapacitet och för att säkerställa rättighetsperspektivet i hela utvecklingssamarbetet.

Ett fåtal svenska civilsamhällesorganisationer finns i landet. Antalet internationella organisationer är större. Det finns ett mycket stort antal lokala organisationer. De FN-organ som har representation i Tanzania är IFAD, FAO, ILO, IOM, UNCDF, UNDP, Unicef, UNIDO, UNAIDS, UN Women, UNFPA, UNHCR, Unesco, WHO och WFP. Tolv EU-medlemsstater har närvaro i Tanzania.

2016 granskades Tanzania för andra gången i FN:s universella granskningsmekanism (UPR). Sveriges rekommendationer gällde bland annat åtgärder för att förebygga våld mot kvinnor och barn, förbud mot kroppsstraff, samt stärkt skydd för personer som tillhör marginaliserade grupper. Sammanlagt gavs 229 rekommendationer, varav 133 accepterades och 96 noterades eller motsades av Tanzania. Tanzania accepterade enbart Sveriges rekommendation om att utöka arbetet med att minska genderbaserat våld, samt våld mot barn, med målet att utrota detta. Landet noterade rekommendationerna att förbjuda all form av kroppsbestraffning, att revidera rätt till informationslagen och medietjänstlagen så att de reflekterar internationella normer och att stärka särskilt marginaliserade gruppers rättsliga skydd med en omfattande anti-diskrimineringslag (personer med albinism, hbtq-personer, de äldre, pastoralister, och personer med funktionsnedsättning). Nästa granskning sker i maj 2021.

Frågor rörande de mänskliga rättigheterna utgör regelbundet en prioriterad del av Sveriges dialog med regeringen, civilsamhället, FN och internationella samfundet.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) ratificerades år 1976. Tanzania är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt eller det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR) ratificerades år 1976. Tanzania är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1972.

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, CEDAW) ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2006.

Tanzania är inte part till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) och det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2004 respektive 2003.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2009.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance*, ICED) ratificerades år 2008.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades år 1964. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1968.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*) ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (*African Charter on Human and Peoples Rights*, ACHPR) ratificerades år 1984. Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter ratificerades 2007.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd (*African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, ACRWC) ratificerades år 2003.